

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΚΡΗΤΗΣ

Ι. ΛΑΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΚΑΜΑΡΑΝ

Κατὰ τὴν διάρκειαν ἀνασκαφικῆς ἐργασίας μου παρὰ τὸν Ἅγιον Νικόλαον τοῦ Νομοῦ Λασηθίου, ὅπου, ὡς γνωστόν, ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Λατὼ πρὸς Καμάραν ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ συγκεντρώσω εἰς τὴν νεωστὶ ἰδρυθεῖσαν Συλλογὴν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ φιλοπροόδου Δημάρχου τῆς πόλεως κ. Πιταροκοίλη καὶ τοῦ ἐκτάκτου ἐπιμελητοῦ καθηγητοῦ Δημ. Ἀμαριωτάκη ἐνεπιγράφους τινὰς λίθους μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη ἐπιγραφή συνθήκης¹.

Ἡ δημοσιευομένη ἐπιγραφή (Πίν. Ε') ἀνευρέθη τυχαίως κατὰ οἰκοδομικὰς ἐργασίας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Μιχ. Κοζύρη, Διευθυντοῦ τῆς Ἐφημερίδος «Ἀνατολή», ὅστις καὶ παρέδωσε ταύτην ἵνα κατατεθῆ εἰς τὴν Συλλογὴν. Πρόκειται περὶ τμήματος πλακὸς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, σωζομένου εἰς διαστάσεις μεγ. μήκους 0,205 μ., μεγ. πλάτους 0,19 μ. καὶ πάχους 0,085 μ. Διασφύζεται μέρος τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τῆς ἀρχικῆς πλακὸς καὶ ἐπίσης τῆς κάτω πλευρᾶς· τὸ ἄνω καὶ τὸ δεξιὸν ἐνεπίγραφον τμήμα τῆς πλακὸς ἀπεκρούσθησαν. Ἀπέμειναν ἐν συνόλῳ 13 στίχοι κειμένου, τοῦ ὁποίου ἔχομεν καὶ τὸ τέλος. Τὰ γράμματα εἶναι ἐπιμελῶς κεχαραγμένα καὶ ἔχουν ὕψος 0,007—0,008 μ. Χρονολογοῦν τὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὸν λήγοντα Γ' ἢ ἀρχόμενον Β' π. Χ. αἰῶνα². Σαφῆς εἶναι ἡ πάχυνσις τῶν ἄκρων τῶν κεραιῶν εἰς τὰ γράμματα, ἀποτελοῦσα προστάδιον τοῦ σχηματισμοῦ ἀκρεμόνων. Ἡ κατάστισις διατηρήσεως εἶναι καλή. Εὐκρινὴς εἶναι ἡ διὰ λεπτοῦ ἐργαλείου ὑπὸ τοῦ λιθοξόου λάξευσις τῆς ἐπιφανείας τοῦ λίθου καὶ ἡ

¹) Μίαν ἄλλην λίαν ἐκτεταμένην ἐπιγραφὴν περιέχουσαν συνθήκην τῆς Λατοῦς πρὸς Καμάραν καὶ τῆς Ἱεραπύτνης εἶχεν ἤδη περισυλλέξει ὁ ἀνωτέρω καθηγητὴς καὶ καταθέσει εἰς τὴν Συλλογὴν, διασώσας ἀπὸ βεβαίαν καταστροφὴν, διότι ὁ λίθος εἶχεν ἤδη τεμαχισθῆ ὑπὸ τῶν ἀνευρόντων. Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, ἣτις λόγῳ τῆς φθορᾶς της εἶναι λίαν δυσανάγνωστος, θὰ δημοσιεύσω προσεχῶς.

²) Ὁ Ε. Kirsten εἰς τὸ λίαν ἐμπεριστατωμένον ἄρθρον του *Lato en Pauly - Wissowa, Realenc.* παρατηρεῖ ὅτι εἰς τὸν Γ' αἰῶνα ἀνήκουν μόνον δύο ἐπιγραφαί, τῶν ὁποίων ἡ μία εἶναι προξενικὴ καὶ ἡ ἄλλη ἐπιτυμβία. Ἡ ἀκμὴ τῆς πόλεως Λατὼ πρὸς Καμάραν ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Γ' αἰῶνος ἀποδίδεται εἰς τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον ἔπαιξεν ὡς λιμὴν κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ διὰ θαλάσσης ἐμπορίου καὶ ὡς κέντρον ἀποστολῆς μισθοφόρων εἰς τὰς κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἰσχυρῶς διαμαχομένας δυνάμεις.

προετοιμασία διὰ τὴν χάραξιν τῆς ἐπιγραφῆς διὰ λεπτοτάτων παραλλήλων γραμμῶν μόλις διακρινομένων. Τὰ γράμματα δὲν ἐχαράχθησαν στοιχηδόν, εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ ὑπολογισθῇ μὲ ἀκρίβειαν ἢ μέση πυκνότης τῶν γραμμάτων. Εἰς ἓν σημεῖον τῶν δύο τελευταίων στίχων ὁ χαρακτὴς λόγῳ μικρᾶς φθορᾶς τοῦ λίθου ἀφῆκε μικρὸν κενόν.

Ὁ χώρος ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχεται ἡ ἐπιγραφή, ὄχι μακρὰν τοῦ σημερινοῦ Διοικητηρίου, ἀνήκει, φαίνεται, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς, διότι κατὰ τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας συνεκέντρωσα ἐκ τῆς αὐτῆς περιοχῆς, νοουμένης βεβαίως μὲ ἀκτίνα ἀνεπτυγμένην, προέρχονται καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἐπιγραφαὶ καὶ ἡ ἀνωτέρω ἐν ὑποσημειώσει μνημονευθεῖσα νέα συνθήκη Λατοῦς - Ἱεραπύτης. Φυσικὰ ἄνευ ἀνασκαφικῆς ἐρεῦνης δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθῇ ἀκριβέστερον ἢ θέσις τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς³.

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς ἔχει ὡς ἀκολούθως :

Ι Α Μ
 Υ Ο Μ Ε Ν Δ Ι /
 Ι Ν Α Ν Α Ρ Ε Ι Α Ν Κ
 Λ Λ Ο Υ Σ Θ Ε Ο Υ Σ Ι
 5 Μ Ε Ν Ε Ν Τ Η Ι Φ Ι Λ Ι Α Ι
 Ι Μ Ε Θ Α Τ Ε Ρ Ο Σ Β Α Σ
 Ε Κ Γ Ο Ν Ο Υ Σ Α Υ Τ Ο Υ Κ
 Μ Ε Θ Α Ε Μ Μ Ε Ν Ο Ν Τ Ο Σ
 Κ Α Ι Τ Ω Ν Ε Κ Γ Ο Ν Ω Ν Α Υ
 10 Ν Ο Ι Σ Ο Υ Τ Ε Α Λ Λ Ω Ι Ε Π Ι
 Τ Ι Ε Ι Σ Δ Υ Ν Α Μ Ι Ν Τ Η Ν
 Ν Η Μ Ι Ν Γ Ι Ν Ο Ι Τ Ο Π Ο Λ /
 Μ Ε Ν Τ Α Ν Α Ν Τ Ι Α

Καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως εἶναι φανερόν ὅτι πρόκειται περὶ συνθήκης πόλεως ἢ πόλεων μετὰ τινος βασιλέως (ΒΑΣ. . .), μελλούσης νὰ ἰσχύσῃ καὶ διὰ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, συνθήκης τῆς ὁποίας ἡ τήρησις ἐξασφαλίζεται δι' ὄρκου ὑπὸ τὴν φυσικὴν προϋπόθεσιν τῆς ἀμοιβαιότητος (ΕΜΜΕΝΟΝΤΟΣ [τοῦ βασιλέως] ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΓΟΝΩΝ ΑΥΤΟΥ). Εἶναι φυσικὸν νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἡ συνάπτουσα τὴν συνθήκην πόλις ἦτο αὐτὴ ἢ πόλις Λατώ, ἀφοῦ ἡ ἐπιγραφή εὑρέθη εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον. Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας ἐνδείξεις ἡ πόλις Λατὼ ἢ Ἐτέρα⁴, κει-

³) Ὁ Kirsten, αὐτόθι σ. 974 κ. ἐξ., δὲν προσδιορίζει τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς.

⁴) Ὁ Kirsten, ἐνθ' ἀνωτέρω, διημφεσβήτησε τὴν ὀνομασίαν ταύτην διὰ τὴν μεσόγειον πόλιν.

μένη ὡς γνωστὸν εἰς θέσιν Γουλᾶς τῆς περιοχῆς τοῦ χωρίου Κρητσᾶ Μεραμβέλλου, καὶ τὸ ἐπίνειόν της Λατὸ πρὸς Καμάραν ἀπετέλεσα-
 μίαν καὶ μόνην πολιτείαν ἐμφανιζομένην εἰς τὰς ἐπιγραφὰς μὲ τὸ ὄνομα
 Λατώ⁵. Ἐπομένως τὸ «μηδατέρος» τοῦ στίχ. 6 δὲν δύναται νὰ
 ἀναφέρεται εἰς ἑκάστην τῶν δύο τούτων πόλεων, ἀλλ' εἰς τὴν πολιτείαν
 Λατὸ καὶ εἰς ἄλλην μετ' αὐτῆς πολιτικῶς συνεργαζομένην πόλιν. Ἡ
 τελευταία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν πλησιόχωρον Ὀ-
 λούντα. Τὴν πολιτικὴν συνεργασίαν αὐτῆς καὶ τῆς Λατοῦς, παρὰ τὰς
 ὑφισταμένας ἐξ ἀφορμῆς τῶν διαμφισβητουμένων ὁρίων ἀντιθέσεις
 των, βλέπομεν μαρτυρουμένην ὑπὸ τῶν ἐπιγραφῶν⁶, μάλιστα δὲ κατα-
 ασφαλιζομένην διὰ τῆς μεταξὺ τῶν πόλεων συνθήκης συμμαχίας καὶ
 διακανονισμοῦ τῶν μεταξὺ των ὁρίων περὶ τὸ τέλος τοῦ Β' π. Χ.
 αἰῶνος (IC I, XVI 5). Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης αἱ δύο γειτονικαὶ πό-
 λεις εἶχον ἀναλάβει τὴν ὑποχρέωσιν «φίλος καὶ συμμαχος ἀλλήλοις ὑ-
 πομενην ἀπλόως καὶ ἀδόλως ἐς τὸν πάντα χρόνον καὶ τὸν αὐτὸν φίλον
 καὶ ἐχθρὸν ἐξῆν» (στίχ. 3 - 4), καὶ «αἱ κα πολεμίωντι ἑκάτεραι πόλεις
 ἀπὸ χώρας μηξέστω μηδατέρω σπονδὰς ἄγεν μήτ' εἰρήναν τίθεσθαι, αἱ
 κα μὴ κοινᾶ αἱ πόλεις βωλεύσωνται» (στίχ. 18 - 20). Καὶ ὅταν προσ-
 κλήσει τῶν Κνωσίων αἱ πόλεις ἀποφασίζουσιν νὰ λύσουν τὰς διαφοράς
 των, ἡ ἀπόφασις τῆς ἀναθέσεως τῆς διαιτησίας λαμβάνεται ἀπὸ κοι-
 νοῦ (ἔδοξε Λατίοις καὶ Ὀλουντίοις κοινᾶ βωλευσαμένοις : IC I, XVI,
 3 στιχ. 9,4 Α στίχ. 4 καὶ 4B στίχ. 51). Ἡ ἀρχὴ λοιπὸν τῆς δημοσιευ-
 ομένης συνθήκης φιλίας καὶ συμμαχίας πιθανῶς περιεῖχε τὴν φράσιν :
 «ἔδοξε Λατίοις καὶ Ὀλουντίοις κοινῇ βουλευσαμένοις».

Διὰ τὸν καθορισμὸν νῦν τοῦ πλάτους τοῦ ἀποκρουσθέντος τμήμα-
 τος ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἡ συμπλήρωσις βοηθοῦν οἱ δύο τελευταῖοι
 στίχοι, περιέχοντες τὴν γνωστὴν καὶ ἐξ ἄλλων ὄρκων συνθηκῶν εὐχήν :
 «εὐορκοῦσι μὲ]ν ἡμῖν γίνοιτο πολλ[ὰ ἀγαθὰ ἐπιορκοῦσι δ' ἧ]μεν τὰ-
 ναντία»⁷. Τὸ πλάτος τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται διὰ τῆς συμπληρώσεως τοῦ
 ἀμέσως προηγουμένου στίχου διὰ τῆς ἐπίσης ἐξ ἄλλων ἀναλόγων ἐπι-
 γραφῶν γνωστῆς φράσεως : «εἰς δύναμιν τὴν ἡμετέραν»⁸.

Κατὰ τὰ λοιπὰ ἡ συμπλήρωσις τὴν ὁποίαν παρέχομεν ὡς πιθανὴν
 στηρίζεται εἰς τὰ ἀνάλογα ἐξ ἄλλων κρητικῶν συνθηκῶν, εἰς τὴν πα-
 ρατήρησιν ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι ἡ κοινὴ ἐξαιρέσει ἐλαχίστων τύπων (με-

⁵) Βλ. Margh. Guarducci, ἐν Inscr. Creticae I, XVI Praef.

⁶) IC I, XVI.

⁷) Πβλ. π.χ. IC II, XVII, I στ. 21 - 23 : εὐορκῶσι μὲν πολλὰ καγαθ' ἡμεν, ἐφιορκῶσι δὲ τὰναντία, καὶ IV, 185 στ. 5 : εὐορκίοντι μὲν ἀγαθὰ ἡμεν, ἐπιορ-
 κίοντι δὲ τὰ ἐναντία.

⁸) Βλ. κατωτέρω.

θατέρος, ἡμεν), εἰς τὴν σκέψιν ὅτι εἰς τὸν ὄρκον ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα τῶν κυρίων λατρευομένων ὑπὸ τῶν δύο πόλεων θεοτήτων, τέλος δὲ εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς λογικῆς συνδέσεως τῶν ἐπὶ μέρος εἰς κείμενον συνθήκης μὴ οὐσιαστικῶς ἀφιστάμενον τῶν καθιερωμένων τύπων.

. ιαμ
 Ὀμν]ύομεν Δί[α Ταλλαῖον καὶ Ἡραν καὶ Ἀρην καὶ
 Ἀθ]ηναῖν Ἀρείαν κ[αὶ Λατοῦ καὶ Ἐλεύθυιαν καὶ τοὺς
 5] ἄλλους θεοὺς π[άντας καὶ πάσας ἧ μὴν ἔσαι
 ἡ]μεν ἐν τῇ φιλίαι [καὶ συμμαχίαι καὶ ἐπιβουλεύ
 ει]ν μεθατέρος βασι[λέα Εὐμένην Ἀτιάλου καὶ τοὺς
 ἐγγόνους αὐτοῦ κ[αὶ ἐμμένειν ἐν οἷς συνεθέ
 μεθα ἐμμένοντος [ἐν τούτοις τοῦ βασιλέως
 καὶ τῶν ἐγγόνων αὐ[τοῦ καὶ οὔτε πολεμεῖν ἐκεῖ
 10 νοις οὔτε ἄλλωι ἐπι[τρέπειν ταῦτ' ἐπιχειροῦν
 τι εἰς δύναμιν τὴν [ἡμετέραν· εὐορκοῦσι μὲ
 ν ἡμῖν γίνοιτο πολλ[ὰ τὰγαθὰ, ἐπιορκοῦσι δ' ἧ
 μεν τὰναντία.

Ἡ χρησιμοποίησις τῆς κοινῆς εἰς τὴν παροῦσαν συνθήκην δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ἔνδειξιν πολὺ χαμηλῆς χρονολογίας τῆς ἐπιγραφῆς. Ὁ τύπος τῶν γραμμάτων σαφῶς ἀποδεικνύει χρονολογίαν ὄχι ἀφιστάμενην σημαντικῶς τοῦ τέλους τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος, καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς κείμενα τῆς Λατοῦς καὶ τοῦ τέλους τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος χρησιμοποιεῖται εἰσέτι σχεδὸν καθαρὰ δωρικὴ διάλεκτος⁹. Παρατηρήθη ὅμως ὅτι συνθῆκαι κρητικῶν πόλεων συναφθεῖσαι μὲ βασιλεῖς ἢ πόλεις ἔξω τῆς Κρήτης ἐνίοτε εἶναι συντεταγμέναι εἰς τὴν κοινήν¹⁰, ὡς π. χ. ἡ συνθήκη τῶν Ἐλευθερναίων καὶ τοῦ βασιλέως Ἀντιγόνου (IC II, XII, 20) τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος—ἐνῶ ἡ συνθήκη τῶν Ἱεραπυτνίων πρὸς τὸν αὐτὸν βασιλέα IC III, I εἶναι εἰς δωρικὴν διάλεκτον—, ἡ συνθήκη Ἀντιόχου τοῦ Β' καὶ τῶν Λυττίων (IC I, XVIII, 8) τῶν μέσων τοῦ Γ' αἰῶνος, ἡ τῶν Γορτυνίων καὶ τοῦ Βασιλέως Δημητρίου τοῦ Ἀντιγόνου (IC IV, 167) τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος, ἡ τῶν

⁹) Οὕτω εἰς τὰς ἤδη μνημονευθείσας ἀνωτέρω ἐπιγραφὰς τῆς Λατοῦς τοῦ τέλους τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος.

¹⁰) Βλ. καὶ Ἄνδρ. Σκιᾶ, Περὶ τῆς Κρητικῆς Διαλέκτου, Ἀθήναι 1891, σ. 20, ὅπου μνημονεύεται ἡ συνθήκη τοῦ Εὐμένους Β' τῆς Περγάμου καὶ ψηφίσματά τινα (Λαππαίων καὶ Μαλλαίων) περὶ τῆς ἀσουλίας τῆς Τέω ὡς παραδείγματα χρήσεως τῆς κοινῆς καὶ ἄλλα ὅπου βεβαιοῦται ἡ χρῆσις μικτῆς διαλέκτου εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους.

Κρητικῶν πόλεων καὶ τοῦ Εὐμένους τοῦ Β' (IC IV, 179). Μία ἀνάμιξις τύπων παρατηρεῖται εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας καὶ οὕτω δὲν δύναται νὰ ξενίσῃ ἢ ἐμφάνισις ἐνταῦθα τύπων ὡς οἱ ἡμεῖς καὶ μεθατέρος (τὸ: μεθατέρος δὲν εἶναι πιθανὸν λόγῳ τῶν ἀπαρεμφάτων τὰ ὅποια περαιτέρω συμπληροῦμεν καὶ τὰ ὅποια ὁ ὑπάρχων χῶρος ἐπιβάλλει). Δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ καθορισθῇ πόσον μέρος τῆς ὅλης συνθήκης ἔχει ἀποκρουσθῇ εἰς τὸ ἀνώτερον τμήμα τοῦ λίθου. Συνήθως ὁ ὄρκος ἀκολουθεῖ εἰς τὸ τέλος τῆς διατυπωθείσης συνθήκης, ἥτις περιλαμβάνει πλείστους ὅσους ὄρους. Ἐνταῦθα ὅμως ὁ ὄρκος εἶναι στενῶς συνδεδεμένος μὲ τὸ θέμα τῆς συνθήκης, τὴν μετὰ τοῦ βασιλέως δηλαδὴ φιλίαν καὶ συμμαχίαν, ὥστε εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι ἐκ τῆς ἀρχῆς ἀπεκρούσθη μόνον τὸ προεισαγωγικὸν μέρος, ἀρχόμενον ἴσως, ὡς εἴπομεν, μὲ τὴν γνωστὴν φράσιν: «*Ἔδοξε Λατίοις καὶ Ὀλουντίοις κοινῇ βουλευσαμένοις*». Δὲν καθίσταται ὅμως δυνατὴ ἢ συμπλήρωσις τοῦ πρώτου ἐλλιποῦς στίχου, τοῦ ὁποίου τρία μόνον γράμματα IAM ἢ TAM διακρίνονται.

Εἰς τοὺς στίχ. 2 - 3 συνεπλήρωσα τὰ ὀνόματα τῶν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Ὀλοῦντα λατρευομένων θεοτήτων Διὸς τοῦ Ταλλαίου καὶ Ἄρεος καὶ τῶν εἰς τὴν πόλιν Λατῶ ἐξόχως τιμωμένων Λατοῦς καὶ Ἐλευθυίας¹¹. Τὰ ὀνόματα τούτων ἀπαντοῦν μεταξὺ ἄλλων εἰς τὸν ὄρκον τῆς μνημονευθείσης συνθήκης Λατίων - Ὀλουντίων (IC I, XVI, 5, στίχ. 73 - 76). Προφανῶς δὲν ὑπῆρχεν ἢ πρόθεσις νὰ περιληφθοῦν εἰς τὸν ὄρκον τὰ ὀνόματα πάντων τῶν κυρίων θεῶν, διὰ τοῦτο δὲ πρὸ τοῦ Διὸς δὲν ἐμφανίζεται ἢ συνήθως ἀπαντῶσα Ἑστία¹². Διὰ τοῦτο προετίμησα εἰς τὴν συμπλήρωσιν τὸν Δία Ταλλαῖον καὶ τὴν Ἥραν¹³,

¹¹) Διὰ τὴν λατρείαν τῶν θεοτήτων τούτων εἰς τὴν Ὀλοῦντα καὶ τὴν Λατῶ βλ. Kirsten, ἔ. ἀ. Lato καὶ Olus καὶ Guarducci IC, I Praef. Res Sacrae XVI καὶ XXII. Ἡ ἐπιγραφή τῆς Ὀλοῦντος XXII, 2 ἀναφέρει ναὸν τοῦ Ἄρεος καὶ αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολ. Σχολῆς ἐν Ὀλοῦντι (1937 - 1938) ἀπεκάλυψαν τὸν δίδυμον ναὸν τοῦ Ἄρεος καὶ τῆς Ἀφροδίτης, τὸ καὶ ἐκ τῶν πηγῶν γνωστὸν Ἀφροδίσιον (BCH LXII, 1938 σσ. 386 - 408).

¹²) Βλ. ἐν Blass, Die Kret. Inschriften 4952 (ὄρκος Δρηρίων), 5024 A καὶ B (συνθήκη Γορτυνίων - Ἱεραφυτινίων - Πριανσιέων), 5039 (Ἱεραφυτινίων - ἀποίκων ἐν Ἀρκάσι), 5041 (Ἱεραφυτινίων - Λυττίων), 5075 (Λατίων - Ὀλουντίων), 5147 (Λυττίων - Ὀλουντίων). Εἰς τὸν ὄρκον ὅμως τῶν Ἰτανίων (5058) καὶ εἰς τὴν συνθήκην Πραισιῶν καὶ Σταλιτῶν (5120) ὁ Ζεὺς Δικταῖος προηγεῖται, ὡς ἐνταῦθα προτάσσεται εἰς τὴν συμπλήρωσιν ὁ Ζεὺς Ταλλαῖος· ἐκεῖ ἀναφέρονται ἐπίσης οἱ τοπικοί, οἱ «ἐν Δίκτι θεοί». Ὁμοίως ὁ ὄρκος τῶν Ἀρκάδων (5023) ἀρχεται: «*ναὶ Τᾶνα—καὶ Τᾶν' Ἀγοραῖον*».

¹³) Ἡ Ἥρα ἀκολουθεῖ τὸν Δία Δικταῖον εἰς τὸν ὄρκον τῶν Ἰτανίων (5058).

ἀντὶ τοῦ Κρηταγενοῦς Διὸς καὶ τῆς Γῆς. Ἡ Ἀθηνᾶ Ἀρεία δὲν ἐμφανίζεται οὐδαμοῦ ἐπὶ τῆς Κρήτης. Καὶ δὲν θὰ ἦτο βεβαίως ὀρθὸν νὰ ἐξαγάγη τις ὡς *argumentum ex silentio* ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἐλατρεύετο ἡ Ἀθηνᾶ ἐν Κρήτῃ (ὅπου ἡ πολεμικὴ θεὰ ἐμφανίζεται μὲ τὸ ὄνομα Σκυλία¹⁴), πιθανώτερον ὅμως φαίνεται ὅτι, ἂν ἐν τῷ ὄρκῳ περιλαμβάνονται οἱ κυρίως λατρευόμενοι εἰς τὰς δύο πόλεις θεοί, θὰ μνημονεύεται καὶ τὸ ὄνομα τῆς θεότητος ἣτις ἐτύγχανεν ἰδιαίτερας λατρείας εἰς τὴν ἔδραν τοῦ βασιλέως μετὰ τοῦ ὁποίου συνάπτεται ἡ συνθήκη. Ἐξακρίβωσις τῆς ἔδρας ταύτης θὰ ἐβοήθει προφανῶς εἰς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως. Ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Πλαταιῶν, τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Ἐφέσου¹⁵ ἡ λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς Ἀρείας ἔχει διαπιστωθῆ εἰς τὴν Πέργαμον, ὅπου καὶ εἰς ἐπιγραφὰς ἀναφέρεται καὶ εἰς νομίσματα ἐμφανίζεται¹⁶. Οὕτω εἰς τὴν συνθήκην μεταξὺ Εὐμένους τοῦ Α' τῆς Περγάμου καὶ τῆς Φρουρᾶς τῆς Φιλειταιρίας καὶ Ἀτταλείας, συναφθεῖσαν τὸ ἔτος 263 π. Χ., ἀναφέρεται εἰς τὸν ὄρκον ἡ Ἀθηνᾶ Ἀρεία ἀμέσως μετὰ τὸν Ἄρην¹⁷.

Οὕτω ἐμφανίζεται ὡς πολὺ πιθανὸν ὅτι ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν συνθήκην τῶν Λατίων καὶ Ὀλουντίων μετὰ τινος τῶν βασιλέων τῆς Περγάμου. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Κρήτη ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου ἔρχεται εἰς στενωτέραν πολιτικὴν ἐπαφὴν μὲ τὰς νέας ἑλληνικὰς δυνάμεις τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Αἰγύπτου, ἐπαφὴν τὴν ὁποίαν μαρτυροῦν πολυάριθμοι συνθήκαι καὶ τιμητικὰ ψηφίσματα¹⁸ μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ἡ Πέργαμος. Ἄν ἡ σειρά τῶν σκέψεων τὴν ὁποίαν ἤκο-

¹⁴) Guarducci, IC I, ἐν πίνακι nomina deorum, deorum, heroum : Ἀθαναία (an Σκυλήτρια vel Σκυλία?).

¹⁵) Βλ. ἐν Pauly - Wissowa', *Areia* καὶ Roscher's *Lexicon d. Mythologie*, Athene S. 679. Εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Χρεμωνιδείου πολέμου τοῦ 266/5 (Dittenb⁹, I, 434-5) : Ὀμνύω Δία Γῆν Ἥλιον Ἄρην Ἀθηνᾶν Ἀρείαν Ποσειδῶ Δῆμητρα.

¹⁶) Head, *Hist. Num.* 463.

¹⁷) *Inschriften von Pergamon*, nr. 19 στ. 24 καὶ 52, (πρβλ. καὶ Larfield, *Griech. Epigraphik* σ. 311) : Ὀμνύω Δία, Γῆν, Ἥλιον, Ποσειδῶ, Ἀπόλλω, Δῆμητρα, Ἄρην, Ἀθηνᾶν Ἀρείαν, καὶ τὴν Ταυροπόλον καὶ θεοὺς πάντας καὶ πάσας.

¹⁸) G. Cardinali, *Creta e le grandi potenze ellenistiche sino alla guerra di Litto*, «*Rivista di Storia Antica*» IX σ. 69. Τοῦ αὐτοῦ, *Creta nel tramonto dell' Ellenismo*, «*Riv. di Filologia*, XXXV. Οὕτω ἡ Κρήτη ἔρχεται εἰς σχέσεις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἐπιγραφῶν μὲ τοὺς ἀκολούθους βασιλεῖς : Ἀντίπατρον, Δημήτριον Ἀντιγόνου, Ἀντίγονον τὸν Δώσωνα, Φίλιππον τὸν Ε', Ἀντίοχον τὸν Α', τὸν Β' καὶ τὸν Γ', Ἀτταλον τὸν Α' ἢ τὸν Β', Εὐμένην τὸν Β', πάντας σχεδὸν τοὺς Πτολεμαίους, μὲ τὸν Νικομήδην τὸν Β' καὶ τὸν Προυσίαν τὸν Β'.

λουθήσαμεν εἶναι ὀρθή, δύο βασιλεῖς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ εἶχον συνάψει συμμαχίαν μὲ τὴν Λατιὸν καὶ τὴν Ὀλοῦντα, ὁ Ἄτταλος Α' (241 - 197) καὶ ὁ Εὐμένης Β' (197-159) (τοῦ Εὐμένους Α' καὶ τοῦ Ἀττάλου Β' ἀποκλειομένων λόγῳ τῆς ὑψηλῆς ἢ χαμηλῆς αὐτῶν χρονολογίας). Τὸν πρῶτον¹⁹ βλέπομεν τιμώμενον ἰδιαιτέρως διὰ στεφάνου καὶ χαλκοῦ ἀνδριάντος ὑπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἀπτεραίων διότι «φίλος ὑπάρχων διὰ προγόνων πρόνοιαν ποῆται περὶ τῶ κοινῶ τῶν Κρηταιέων καὶ ἰδίᾳ τῆς τῶν Ἀπτεραίων πόλεως, καὶ τοῖς παραγινομένοις ποι' αὐτὸν τὰμ πᾶσαν φιλανθρωπίαν ἐνδείκνυται» (IC II, III, 4). Οὐδαμῶθεν μαρτυρεῖται ρητῶς ὅτι αἱ σχέσεις του μὲ τὴν Κρήτην εἶχον πολιτικὸν κίνητρον. Τὸ ψήφισμα τῶν Ἀπτεραίων τοῦ ἐξασφαλίζει τὴν διὰ θαλάσσης μετὰ τῆς πόλεως ἐλευθέραν κοινωνίαν «καὶ ἐν τοῖς λιμένοις καὶ ξενολογῆσθαι καὶ δομιζεσθαι καὶ αὐτῶ καὶ τοῖς ἐγγόνοις», καὶ εἰς τοῦτο γίνεται ἐμφανὲς τὸ εἶδος τῶν σχέσεων τοῦ βασιλέως τούτου μὲ παραλίους πόλεις τῆς Κρήτης. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Ἀττάλου πρὸς τὸν Φίλιππον τὸν Ε' καὶ τὴν ἀνάμιξιν του εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα ἐδίδετο βεβαίως εἰς τοῦτον ἡ εὐκαιρία νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὑποστήριξιν ὠρισμένων κρητικῶν, μάλιστα παραθαλασσίων πόλεων, ὡς ἐξασφάλισε συμμαχίαν μετὰ τῶν Ροδίων²⁰ μέχρι σήμερον ὅμως δὲν ἔχομεν ἀποδείξιν ὅτι κατέβαλε μίαν τοιαύτην προσπάθειαν²¹. Ἀντιθέτως διὰ τὸν διάδοχόν του Εὐμένην τὸν Β' ἔχομεν ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τῶν σχέσεών του μὲ κρητικὰς πόλεις. Τὸ ἔτος 183 συνῆψε συνθήκην φιλίας καὶ συμμαχίας (IC IV, 179) μὲ 31 κρητικὰς πόλεις, ἀνηκούσας εἰς τὸ ἀνασυσταθὲν μεσολαβήσει τῶν Ρωμαίων τὸ 184 π. Χ. Κοινὸν τῶν Κρητῶν, θέλων, ὡς φαίνεται, νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν βοήθειαν τῶν κρητικῶν πόλεων διὰ μισθοφόρων εἰς τὸν ἐπικείμενον πόλεμον μὲ τὸν βασιλέα τοῦ Πόντου Φαρνάκην²². Μεταξὺ τῶν ἀπαριθμουμένων πό-

¹⁹) Ἐνῶ οἱ Haussoulier, Michel, Blass, Scrinzi καὶ Σκιᾶς ἐδέχθησαν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Ἀττάλου τοῦ Β', ὁ Dittenberger καὶ ἡ Guarducci ὑπεστήριξαν, ὀρθῶς καθὼς φαίνεται, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Ἀττάλου τοῦ Α'.

²⁰) Βλ. Attalos I ἐν Pauly Wissowa³, Realenc. σ. 2165 κ. ἔξ.

²¹) Παρὰ ταῦτα ἡ μαρτυρία τοῦ Πausανίου (I, 36) ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Κηφισόδωρον, ἠγναντιώθησαν καὶ μάλιστα κατὰ τοῦ Φιλίππου τοῦ Ε' ἐπαγαγόντες ὡς συμμάχους τὸν Ἀτταλον, τὸν Πτολεμαῖον, τοὺς Ροδίους καὶ τοὺς Κρητας καθιστᾷ ὄχι ἀπίθανον ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Περγάμου ἐπεζήτησε τὸν προσεταιρισμὸν τῶν Κρητῶν.

²²) IC IV, 179 σ. 252. Τὴν μὴ συμμετοχὴν τῶν Κυδωνιατῶν εἰς τὴν συνθήκην ἠρμήνευσαν ἱκανοποιητικῶς ἡ Guarducci, καὶ ὁ Cardinali, Creta nel tramonto dell' Elen., ἐνθ' ἄνωτ. σ. 21, μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Κυδωνιαῖοι καὶ οἱ Φαλασαρναῖοι, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Πολύβιος, ἀφέθησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἐλεύθεροι νὰ συμμετάσχουν ἢ μὴ τοῦ Κοινοῦ, μὲ τὸ Κοινὸν δὲ τοῦτο

λεων εἶναι καὶ ἡ Λατώ. Ἡ ἐπιγραφολόγος Guarducci πιστεύει ὅτι ἡ στενὴ σχέσις τοῦ Εὐμένους μετὰ τῶν Ρωμαίων διηυκόλυνε τὴν σύναψιν τῆς συμμαχίας μὲ τὸ ἀνασυσταθὲν ὑπὸ τῶν τελευταίων Κοινόν, καὶ ὅτι ἡ ὑποψία τοῦ βασιλέως περὶ ἐνδεχομένης διαλύσεως τοῦ Κοινοῦ ἔφερεν εἰς τὴν ἀναγραφὴν ἐκάστης τῶν πόλεων κεχωρισμένως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῆ ὅτι καὶ κεχωρισμένοι συνθῆκαι συνήφθησαν μὲ τὰς πόλεις, τοῦλάχιστον ἐκείνας αἵτινες ἀμεσώτερον ἐνδιέφερον τὸν Εὐμένην. Τοῦτο δὲν θὰ ἦτο ἀπροσδόκητον ἀφ' οὗ ὁ Πολύβιος (XXIX, 10,6 κ. ἐξ.) ἀναφέρει ὅτι οἱ Ρόδιοι ἔστειλαν πρεσβευτὰς ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸ Κοινόν («*πάντας Κρηταιεῖς*») καὶ ἀφ' ἑτέρου «*καὶ κατ' ἰδίαν πρὸς τὰς πόλεις*». Θὰ ἠδύνατο λοιπὸν ἡ ἐπιγραφή μας νὰ θεωρηθῆ ὡς τμῆμα τῆς μεταξὺ Λατοῦς καὶ Ὀλοῦντος ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Εὐμένους τοῦ Β' ἀφ' ἑτέρου κατ' ἰδίαν συναφθείσης συνθήκης. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως ἡ συνθήκη αὕτη νὰ προηγήθῃ ἐν ἡ δύο ἔτη τῆς ἐπακολουθησάσης συνθήκης μὲ τὸ Κοινόν. Θεωρῶ ἀπίθανον ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ συναφθῆ πολὺ μετὰ τὸ 180, διότι, ὡς φαίνεται, ὀλίγα μόνον ἔτη ἀπὸ τὴν σύναψιν τῆς συνθήκης τοῦ Εὐμένους καὶ τῶν 31 κρητικῶν πόλεων τὸ Κοινόν εἶχεν ἤδη διαλυθῆ καὶ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος εἶχεν ἐκ νέου ἀρχίσει²⁸. Ὁ Εὐμένης μάλιστα δὲν ἐδίστασε νὰ στείλῃ βοήθειαν εἰς τὴν Κυδωνίαν τὸ 169 π. Χ. ἐναντίον τῆς Γόρτυνος καὶ τῶν συμμάχων της, ἐνῶ ἡ Κυδωνία καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἐξαρτωμένη Φαλάσαρνα δὲν εἶχον συμμετάσχει εἰς τὴν συνθήκην τοῦ 183 π. Χ. καὶ ἐνῶ ἡ πρώτη διὰ τῆς ὀλοκληρωτικῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως Ἀπολλωνίας εἶχε προκαλέσει τὴν ἐπίθεσιν τῶν ἄλλων πόλεων.

Ἡ συμπλήρωσις: *Εὐμένην Ἀτιάλου*, τὴν ὁποίαν διὰ ἱστορικοὺς λόγους ἐθεωρήσαμεν πιθανωτέραν, προσαρμόζεται καλύτερον εἰς τὸν ὑπάρχοντα χῶρον τοῦ ἐλλιποῦς ἕκτου στίχου, παρὰ ἡ συμπλήρωσις: *Ἀτιάλου* (οὕτω ἀπλῶς ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα καὶ εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν ἐπιγραφὴν τῆς Ἀπτέρας ὅπου θὰ ἦτο μᾶλλον ἀναγκαῖον τὸ πατρωνυμικόν, ἂν ἐπρόκειτο περὶ τοῦ Ἀτιάλου τοῦ Β'). Διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν στίχ. 4 καὶ 5 ἐθεώρησα ὅτι ἡ σύντομος καὶ προσαρμοζομένη εἰς τὸν στενὸν χῶρον 5 - 6 γραμμάτων φράσις ἐς αἰεὶ εἶναι ἀπολύτως ἰσοδύναμος πρὸς τὸν συνήθη τύπον: *εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, ὅτι τὸ ἦ μὴν ἔχει πολλὰ ἀνάλογα εἰς τοὺς ὅρκους καὶ ὅτι τὸ ἦμεν εἶναι ἡ μόνη δυ-*

συνῆψε τὴν συνθήκην ὁ Εὐμένης. Τὴν μὴ συμμετοχὴν τῶν Ἰτανίων ἡ Guarducci ἀποδίδει εἰς τὰς στενὰς σχέσεις τῆς Ἰτάνου μὲ τοὺς Πτολεμαίους. Ἡ αὕτη ὅμως ἐρμηνεία (πβλ. Kirsten, *Olus* ἐνθ' ἄνωτ) δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ἀπουσίαν τῆς Ὀλοῦντος ἀπὸ τὴν συνθήκην, νῦν μάλιστα ὁπότε ἀποδεικνύεται ἡ κοινὴ πολιτικὴ Ὀλοῦντος - Λατοῦς.

²⁸) Βλ. Cardinali, αὐτόθι σ. 22 καὶ Guarducci, ἐνθ' ἄνωτέρω.

νατή συμπλήρωσις τῆς ἀρχῆς τοῦ στιχ. 4. Τὸ : ἐπιβουλεύειν εἶναι ἐπίσης σύνηθες εἰς τὰς συνθήκας καὶ ἐνταῦθα προτιμότερον τοῦ : ἀδικεῖν, καὶ λόγῳ τοῦ ὑπάρχοντος χώρου. Ἡ κατ' ἐνεστῶτα διαρκείας χρησιμοποίησις ἐνταῦθα τῶν ἀπαρεμφάτων : ἡμεν, ἐπιβουλεύειν, οὔτε πολεμεῖν οὔτε ἐπιτρέπειν εἶναι βεβαίως προτιμότερα τῆς κατὰ μέλλοντα, ἐπιβάλλεται δὲ διὰ τοὺς στιχ. 9 - 10 λόγῳ τοῦ χώρου. Τὰ ἀπαρέμματα ἐξ ἄλλου ἐπιβάλλουν τὴν ἀνάγνωσιν : μεθατέρος (ὄχι : μεθάτερος), καίτοι ὁμολογουμένως τοιοῦτος δωρικός τύπος ξενίζει εἰς κείμενον συνεταγμένον ἐν τῇ Κοινῇ²⁴.

Διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ στιχ. 8 ἔδοκίμασα ἱκανὰς δυσκολίας ἐπειδὴ κατὰ τὴν σχεδιαγράφησιν, ἣτις ἐγένετο ὑπὸ δυσμενῆ φωτισμόν, εἶχον ἀναγνώσει ΝΕΘΑΕΜΜΕΝΟΝΙΟΙΣ. Ἡ φωτογραφία ὅμως τὴν ὁποίαν ἀκολούθως ἔλαβον ἀπέδειξεν εὐκρινῶς τὴν ἀνάγνωσιν ΜΕΘΑΕΜΜΕΝΟΝΤΟΣ. Κατὰ ταῦτα καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἀντίστοιχα εἰς ἄλλας συνθήκας — πβλ. συνθήκην Ἱεραρυτινῶν — Λυκτίων (IC III, 3, στιχ. 17 : ἐμμενῶ ἐν τοῖς συγκειμένοις ἐμμενότων καὶ τῶν Ἱεραρυτινῶν· στιχ. 23 : ἐμμενῶ ἐν τοῖς συγκειμένοις ἐμμενότων καὶ Λυκτίων²⁵, συνεπλήρωσα· καὶ ἐμμένειν ἐν οἷς συνεθέμεθα ἐμμένοντος ἐν τούτοις τοῦ βασιλέως· τὸ : ἐν τοῖς ὄρκοις ἢ ἐν ταῖς συνθήκαις δὲν θὰ προσηρομόζετο εἰς τὸν ἀπομένοντα χῶρον.

Τέλος διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν στιχῶν 9, 10 καὶ 11 ἔλαβον ὑπ' ὄψει τὰ ἀνάλογα εἰς ἄλλας συνθήκας : Οὕτω εἰς τὴν συνθήκην Πραισίων - Σταλιτῶν (IC III, VI, 7 στ. 21 - 22) ἀναγράφεται : «αἷ τι κα ἄλλος τις ἀφαιρῆται...οὐκ ἐπιτρέπομεν κατὰ δύναμιν τὰν ἀμὰν», τὸ ὁποῖον συνεπλήρωσεν ὁ Muttelsee²⁶ : «ἢ πολεμήσῃ αὐτοῖς». Εἰς δὲ τὴν συνθήκην Λυκτίων καὶ Ὀλουντίων (IC I, XVIII, 9 στιχ. 11-13 ὁ ὄρκος τῶν Λυκτίων παρέχει : «καὶ οὐ ποκα προλειψίω τὸς Βολοεντίος...ἀλλὰ βοαθησίω παντὶ σθένει ὥσπερ ἐμὶν αὐτῶ...καὶ οὐδὲν κακοτεχνησίω καθὼς κα συνθιώμεθα καὶ ὁμολογήσωμεν καὶ οὐδενὶ

²⁴) Διὰ τὴν ἀνάμιξιν δωρικῶν τύπων εἰς κείμενα τῆς Κοινῆς καὶ ἀντιστρόφως τύπων τῆς Κοινῆς εἰς δωρικά κείμενα ἐπιγραφῶν πβλ. πλὴν τοῦ Σ κ ι ᾱ, ἐνθ' ἀνωτέρω (βλ. ὑποσ. 10) παρὰ B l a s s, ἀρ. 4952 καὶ 5060.

²⁵) Πρβλ. ἀντίστοιχον ἀνάληψιν ὑποχρεώσεων κατὰ τὴν σύναψιν συνθηκῶν κρητικῶν πόλεων μὲ βασιλεῖς εἰς τὴν συνθήκην τῆς Ἱεραρυτινῆς μὲ τὸν Ἄντιγονον τὸν Δώσωνα (IC III, III, I στ. 18 - 19) : κατὰ δὲ τὰ αὐτὰ μηδὲ Ἄντιγονον μηδὲ τὸς ἐγγόνους αὐτοῦ μηδὲ συντίθεσθαι, καὶ τῆς Ἐλευθέρας μὲ τὸν αὐτὸν βασιλέα (IC II, XII, 20 στ. 4 - 7) : κατὰ δὲ τὰ αὐτὰ μηδὲ βασιλέα Ἄντιγονον μηδὲ τοὺς ἐγγόνους αὐτοῦ μηδὲ Μακεδόνων μηθένα ἐναντίον συμμαχίαν τίθεσθαι πρὸς αὐτούς.

²⁶) M u t t e l s e e, Verfassungsgesch. Kreta's II, σημ. 2.

ἄλλω ἐκὼν καὶ γινώσκων ἐπιγραφίῳ παρευρέσει οὐδεμιᾷ οὐδὲ τρόπῳ οὐδενί». Εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν συνθήκην μεταξὺ Εὐμένους τοῦ Α΄ καὶ τῆς Φρουρᾶς τῆς Φιλειταιρείας καὶ Ἀιταλείας παρέχεται ἡ διαβεβαίωσις: «ἐὰν τὲ τινα αἰσθάνωμαι ἐπιβουλεύοντα Εὐμένει τῷ Φιλειταίρου ἢ ἄλλο τι πράσσοντα ἐναντίον ἐκείνῳ ἢ τοῖς πράγμασιν αὐτοῦ οὐκ ἐπιτρέψω εἰς δύναμιν εἶναι τὴν ἐμὴν» (Inscr. v. Perg. 13) στιχ. 33 - 34). Θὰ ἠδύνατο νὰ συμπληρώσῃ τις εἰς τὴν ἡμετέραν ἐπιγραφὴν: «οὔτε ἄλλω ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ἐπιβουλεύοντι» κατὰ τὸ: «οὐδὲ τῷ ἐπιβουλεύοντι ἐπιτρεψῶ» τοῦ ὅρκου τῶν ἐν Ταυρικῇ Χερσονησιτῶν (Dittenb. Syll.³ I, ἀρ. 360 στ. 33 - 34), ἐπρωτίμησα ὅμως τὸ: ταυτ' ἐπιχειροῦντι ὡς μᾶλλον προσαρμοζόμενον εἰς τὸν χῶρον καὶ διότι τὸ πρῶτον θὰ ἀπῆτει ἀντὶ τοῦ: οὔτε πολεμεῖν τοῦ στιχ. 9 τὸ: οὔτ' ἐπιβουλεύειν, ὅπερ ὅμως πάλιν θὰ ἀπέκλειε τὴν δοθεῖσαν συμπλήρωσιν τοῦ στιχ. 5 ὡς ταυτολογίαν.

Ἡ προταθεῖσα συμπλήρωσις τῆς συνθήκης ἀσφαλῶς δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀποκαθιστιῶσα πλήρως εἰς τὴν ἀρχικὴν μορφήν τὸ ἀτυχῶς ἰσχυρῶς ἠκρωτηριασμένον κείμενον. Παρέχει ὅμως τὴν δυνατότητα τῆς χρησιμοποίησός του πρὸς διαφώτισιν μιᾶς σελίδος τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς Μεγαλονήσου.

N. ΠΛΑΤΩΝ